

Posudek diplomové práce:

Dana MAREŠOVÁ, *Pražská měšťanka Johanna Barbora Englová rozená Zimmerová v odrazu rodinné korespondence 19. století.*

Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2015, 132 stran.

Díky zpracování ženského památníku z 18. století, jehož majitelku úspěšně identifikovala jako Terezii Zimmerovou, se Bc. Dana Marešová seznámila s dalšími materiály rodiny Zimemrovy, mezi nimiž ji zaujalo jméno Tereziiny sestry Johanny Barbory, provdané Englové (1810–1874), manželky lékaře Josefa Engla a matky pozdějšího mladočeského politika Emanuela Engla (1844–1907), jíž se rozhodla věnovat svou pozornost – s využitím dostupných pramenů, zejména korespondence – v práci magisterské.

Svou práci rozčlenila D. Marešová do pěti kapitol doplněných obligátním Úvodem a Závěrem. Bezpečnou orientaci v problematice ego-dokumentů a jejich historického zpracování prokázala již v poměrně rozsáhlém Úvodu (s. 8–16), v němž shrnula dosavadní zahraniční i domácí zájem o tento druh pramenů a jejich ediční zpřístupnění. Podobně fundovaně a důkladně shrnula rovněž práce k dalším souvisejícím tématům, představila i použité metody a vzhledem k tomu, že práce obsahuje edice některých dokumentů, připojila také ediční poznámku.

Následující kapitola (s. 17–32) je věnována širšímu kontextu – představení života v habsburské monarchii v 19. století a zejména každodenního života příslušníků pražské měšťanské společnosti, stejně jako možností života společenského, včetně spolkové činnosti a počátků ženského hnutí. Charakter této kapitoly je sice nutně kompilační, autorka však využila relevantní zdroje a vyrovnala se s jejich zpracováním úspěšně.

Na vlastní aktérku předkládané práce, Johannu Barboru Englovou, roz. Zimmerovou, se zaměřuje další kapitola (s. 33–48) a seznamuje s průběhem jejího života počínaje vylíčením dětství, sourozenců a rodičů, přes informace o manželství a synovi až po etapu vdovství. Zdrojem informací se v tomto případě stal kromě sekundární literatury již i nejrozličnější archivní materiál, zejména korespondence, ale i deníkové záznamy, oddací či úmrtní listy, úmrtní oznámení, poslední vůle či jiné ego-dokumenty, opomenuty nezůstaly ani úřední prameny v podobě pobytových přihlášek, účty či prameny obrazové, nacházející se v Národním muzeu. Kromě širě takto různorodých pramenů zaslouží ocenění, že je autorka využila skutečně maximálně a prokázala potřebný nadhled i kritický přístup.

Dochovaná korespondence se pak stala pramennou základnou pro zpracování třetí kapitoly, která představuje nejrozsáhlejší část diplomové práce (s. 49–74) a soustřeďuje se na vylíčení společenských kontaktů Johanny Englové, přičemž dokládá vztahy s celkem deseti osobnostmi a třemi rodinami (Braunerovými, Villaniovými a Simuovými). Přední místo přitom zaujal Antonín Jaroslav Vrťátko (1815–1892), původně domácí učitel a vychovatel mj. v rodině Palackých, ale především malého Emanuela Engla, současně literát a od roku 1861 knihovník tehdejšího Musea Království českého (s. 49–61), s nímž Johannu Englovou pojilo přátelství, jehož dokladem je 165 dopisů z let 1846 až 1872 (tedy takřka do konce Johannina života). Ani jména dalších korespondentů však nebyla bezvýznamná – ať již to byl básník a spisovatel Alfred Meißner (1822–1885), ruský slavista Alexander Fjodorovič Hilferding (1831–1872), známý lékař Dušan Vilém Lambl (1824–1895), anglický

černošský herec a režisér Ira Frederick Aldridge (1807–1867), německý historik Edmund Schebek (1819–1895) nebo literát a politik Vilém Gabler (1821–1897). Ženský prvek je zastoupen herečkou Franziskou Sontagovou (1788–1865) a spíše symbolicky (navštívenkou) Fanny Kořistkovou, dcerou geodeta, kartografa, statistika, pedagoga a také politika Karla Kořistky (1825–1905).

Právě detailně sledované kontakty Johanny Englové přivedly autorku k obecnějším úvahám o „salonu“, který J. Englová provozovala (resp. zda vůbec lze mluvit o salonu), přičemž je doprovodila (na základě detailní znalosti nejrůznější relevantní literatury) pokusem o vymezení samotného pojmu „salon“ i vykreslením počátků a vývoje salonů u nás a zamyšlením nad jejich významem; díky tomu mohla následně poměrně střídmě konstatovat, že Johannu Englovou lze skutečně označit za „salonní hostitelku“ (s. 83). Stručným doplňkem této kapitoly nazvané „Salon, ples a spolek v životě Johanny Englové“ (s. 75–85) jsou informace o účasti na různých plesech, vycházející ze zmínek v dopisech a z dochovaných vstupenek či pozvánek, podobně je alespoň několika dokumenty doloženo členství v některých spolcích.

Svou práci doplnila D. Marešová edicí vybraných dokumentů týkajících se Johanny Barbory Englové (s. 86–100), mezi nimiž vyniká zejména její památník (byť obsahuje, podobně jako u její sestry Terezie, ale i jiných rukopisů tohoto typu z daného období, jen necelé dvě desítky záznamů nacházejících se na volných listech, přesto však podává zajímavé svědectví), doplněný detailnějším popisem a rozbořem (s. 86–94), a koncept závěti, zajímavé ovšem jsou i dva Johanniny dopisy a dopisy jejího dlouholetého přítele, knihovníka Antonína Jaroslava Vršátka). Již tento stručný výběr (s připojenými reprodukcemi mezi přílohami) prozrazuje, že se autorka musela vypořádat s paleograficky i jazykově náročným materiálem. Edice různorodých dokumentů, doplněná záhlavními registry i poznámkovým aparátem, je přitom provedena kvalitně a svědčí o zvládnutí tohoto druhu historické práce. Jediná moje připomínka se tak týká pouze začlenění této části práce, která dle mého soudu patří spíše mezi přílohy, než přímo do textu.

Zvláštní zdůraznění si zaslouží obsáhlý Závěr (s. 101–105), v němž D. Marešová nejen s nadhledem shrnula dosažené výsledky, ale připojila i kritické zhodnocení výpovědní hodnoty pramenů a zdařile zasadila životní osudy a peripetie Johanny Barbory Englové do širších dobových souvislostí, navíc nastínila i možnosti dalšího výzkumu.

Autorka neopomněla připojit ani seznam zkratk (s. 106–107) a zejména na diplomovou práci dosti rozsáhlý seznam pramenů a literatury (včetně internetových zdrojů, s. 108–121), zahrnující i některé zahraniční práce. Připojeny jsou také zajímavé přílohy (s. 123–132, se seznamem na s. 122), které vedle reprodukcí některých pramenů (památník, koncept závěti, korespondence) a portrétů (J. B. Englové, Emanuela Engla a A. J. Vršátka) obsahují zejména přehledný rodokmen rodiny Zimmerovy a graf znázorňující četnost dopisů zasílaných Johanně Englové A. J. Vršátkem v průběhu jejich vzájemné písemné komunikace v letech 1846 až 1872. Snad jedinou připomínku bych měla k tabulce č. 2 přinášející přehled dochovaných dopisů, kde by vedle jména a počtu dopisů či jiných pramenů bylo vhodné doplnit rovněž chronologický rozsah (či příp. údaj o tom, že se jedná o nedatované dokumenty, i když se tyto údaje většinou nacházejí v textu), cenný by byl i jmenný a chronologický přehled památníkových záznamů.

Přes tyto skutečně dílčí připomínky snad z uvedeného sdostatek vyplývá, že diplomovou práci Bc. Dany Marešové považuji za zdařilý příspěvek nejen k poznání života Johanny Barbory Englové, vycházející z širokého okruhu různých zdrojů, ale také ke studiu pramenů označovaných jako ego-dokumenty (v tomto případě navíc v dosti širokém vymezení), stejně jako k dějinám žen, ale i společenského a kulturního života v Čechách v 19. století (zvláště s ohledem na fungování salonů). Vedle již zmíněného využití řady pramenů a zdrojů zaslouží ocenění také práce s nimi, nejen vzhledem k připomenuté paleografické a jazykové náročnosti, ale i k úskalím spojeným především s využitím korespondence (diskontinuita, torzovitost), kterých si je ovšem autorka dobře vědoma. Text je psán kultivovaným a čtivým jazykem bez chyb v gramatice a interpunkci i bez překlepů, přičemž tyto skutečnosti přitom rozhodně nepatří k samozřejmé výbavě absolventských prací. Dle mého soudu by mohla být jen po některých dílčích úpravách a doplněních předložena i jako práce rigorózní. K diplomové práci Dany Marešové tak nemám závažné připomínky, ale velmi ráda ji doporučuji k obhajobě a jednoznačně navrhuji klasifikovat stupněm **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 16. června 2015

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.